



MIA * CAROLINA

Professorsinstallation

LUNDS UNIVERSITET | AULAN | 17 OKTOBER 2014 KL 17.00



Denna broschyr finns på inställandis institutioner och kan också beställas från sektionen Kommunikation, tel 046-222 70 10,
E-post info@kommunikation.lu.se. Broschyren finns även på www.lu.se/om-universitetet/akademiska-hogtider/professorsinstallationer
Produktion Sektionen Kommunikation, Lunds universitet
Foto Kennet Ruona (sidan 14 privat bild)
Tryck Media-Tryck, Lunds universitet, oktober 2014, 600 ex.
Papper Scandia 2000 Smooth white, 200/130 g

Förord

Välkomna till den högtidliga professorsinstallationen! Ordet *universitet* kommer av det latinska *universitas*, som betyder ungefär helhet, det hela. Detta ord har samband med *universus* med betydelsen hel, allomfattande, egentligen vänd åt ett håll liksom med *universum* och *universell*. Universitas blev under högmedeltiden en beteckning på de sammanslutningar av olika grupper av lärare och/eller studenter från olika inriktningar som tillsammans utgjorde vad som på svenska kallas just universitet. Sådana växte fram på olika platser i Europa, först i Bologna och Paris och efterhand även i Uppsala och Lund.

Ett universitet i klassisk mening ska därför vara mångfaldigt och innehålla flera discipliner och fakulteter. Det flerfakultära Lunds universitet förvaltar och förnyar en lång akademisk tradition, för vår del från 1666.

Lunds universitets devis *Beredd till bådadera*, understryker också detta. Den uttrycker respekt för olika perspektiv och behovet av att vara beredd till mer än en sak. Vårt universitet är därför stolt över att inrymma både tradition och innovation, dvs. respekt och öppenhet för både det gamla och det nya. Här finns både analys och syntes, dvs. både djupgående förståelse och analys in i minsta detalj av t.ex. materiens byggstenar, och syntes med olika konstruktioner, som t.ex. att bygga broar och telekommunikationssystem. Här finns både en avancerad naturvetenskaplig fakultet och en avancerad teknisk högskola. Universitetet inrymmer både klassisk akademisk utbildning och olika yrkesutbildningar. Här finns teologi, humaniora, ekonomi, samhällsvetenskap, juridik, medicin, konst, teater och musik. Vi slår vakt om en fri, obunden forskning, men också om ett stort engagemang för de behov som näringsliv och samhälle har av forskningssamarbete med vårt universitet.

Lunds universitet har satt djärva mål för framtiden. Vår vision är ett universitet i världsklass som förstår, förklarar och förbättrar vår värld och människans villkor. Detta skall vi uppnå genom kvalitetsutveckling av all verksamhet, gränsöverskridande samverkan, internationalisering och genom att satsa på ledarskap, lärarskap och medarbetarskap.

Vi kan glädja oss åt en rad framgångar som beslutet om MAX IV-laboratoriet, ESS, Bio Imaging Centre med bl.a. en ny 7 Tesla-magnetkamera, de strategiska forskningsområdena, Linnécentra och andra starka forskningsmiljöer. Likaså gläder vi oss åt vår Science Park Ideon, som växer och utvecklas där det nya huset Ideon Gateway med sin höjd är ett tydligt uttryck för detta. Medicon Village har skapats genom en privat donation från Mats Paulsson och en generös överenskommelse med AstraZeneca som lagt ned sin verksamhet i Lund. Vårt universitet har god världsrankning och är mycket attraktivt för studenter, nationellt och internationellt. Vi ser hur unga människor som kommer hit utvecklas för framtidens utmaningar.

Mycket av ansvaret för detta vilar på universitetets främsta företrädare, våra professorer. Ni har visat er vara synnerligen kvalificerade för insatser både inom forskning och utbildning. Flera av er är dessutom starka inom området innovation och samverkan med näringsliv och samhälle. Hur ni hanterar ert nya ansvar i samspel med studenter, forskarstuderande, lärarkollegor, administratörer och omvärld är avgörande för hur vårt universitet utvecklas.

Universitetet vill visa er sitt största förtroende och hälsar er varmt välkomna som professorer vid Lunds universitet!

Per Eriksson, Rektor

Gemensam installation av

professorn i religionshistoria med inriktning mot islamologi Jonas Otterbeck	6
professorn i omvårdnad Gerd Ahlström	7
professorn i omvårdnad Birgit Holritz Rasmussen	8
professorn i klinisk farmakologi Peter Höglund	9
professorn i utvecklingsbiologi Edgar Pera	10
professorn i psykologi Kenneth Holmqvist	11
professorn i statsvetenskap Johannes Lindvall	12
professorn i sociologi Åsa Lundqvist	13
professorn i zoologisk fysiologi David O'Carroll	14
professorn i miljöpsykologi Maria Johansson	15
professorn i miljöpsykologi Thorbjörn Laike	16
professorn i byggnadsmekanik Erik Serrano	17
professorn i nanofysik Jonas Tegenfeldt	18
professorn i radiosystem Fredrik Tufvesson	19
professorn i immunteknologi Christer Wingren	20
professorn i sång med inriktning mot kammarmusik, litterär visa och scenisk gestaltning Sven Kristersson	21

Islamologi – en samtidsvetenskap



Jag föddes i Malmö 1965 och växte upp i lundatrakten. År 1984 började jag studera vid Lunds universitet, där jag även har tagit min grundexamen. År 2000 disputerade jag i islamologi. Då hade jag redan 1998 börjat arbeta som vikarierande lektor vid Malmö högskola i internationell migration och etniska relationer (IMER). 2009 återkom jag till islamologi i Lund vid Centrum för teologi och religionsvetenskap. Där har jag blivit både docent och 2013 professor i islamologi. Jag har haft förmånen att få vara med och utforma både islamologi och IMER innehållsmässigt och pedagogiskt vilket har varit, och är, mycket spännande och lärorikt. Jag bor i Lund med min fru Sofia och våra döttrar Anna och Frida.

Islamologi är det religionsvetenskapliga studiet av islam och muslimer. Annorlunda uttryckt: islamologi är studiet av vad olika människor gör med det som kan kallas islam. Hur bevarar och utvecklar muslimer ritualer och religiösa föreställningar? Hur känner muslimer för sin tro? Vad innebär det att vara en del av ett muslimskt kollektiv? Hur resonerar och agerar muslimer som ser islam som ett politiskt program, ett juridiskt system eller en miljöetik? Islamologi hanterar även frågor om hur icke-muslimer förstår och använder islam, till exempel som en fiendebild inom politiken. Tidigare var mycket islamologiforskning inriktad på äldre historiskt material, men idag studerar de flesta islamologer vår samtid.

Min forskning har framför allt varit inriktad på islam i Sverige. Jag har forskat om hur muslimer skriver om islam när de skriver på svenska, vilket i sig rymmer en stor mångfald av olika inriktningar som sunni-, shia-, sufi- och ahmadiyya-islam. Ett stort intresse för utbildningsfrågor har gjort att jag har forskat om unga muslimers situation i skolan och försökt reda ut hur elevers religiösa behov kan förstås i relation till det utbildningsuppdrag skolan har. Jag har även studerat unga vuxna, sekulära muslimers sätt att se på islam och dessutom undersökt hur icke-muslimer ser på och beskriver islam i olika sammanhang, t.ex. i attitydundersökningar och i läromedel.

På senare tid har jag intresserat mig för islams förhållande till musik. Hur påverkar islamiska idéer hur musik komponeras, spelas eller lanseras? Forskningen har lett till studier av dels islamiskt motiverad musikkensur i arabiska länder, dels en ny islamisk pop-musik som växer sig stark i ett nytt konsumtionskulturellt klimat i den muslimska världen.

Åldrandets många ansikten

Mitt avhandlingsarbete handlade om att leva med ärftlig muskeldystrofi från unga år och genom hela vuxenlivet. Vid upprepade tillfällen under en tioårsperiod undersökte jag ur olika aspekter konsekvenserna för patienternas och deras anhörigas liv av den fortskridande förlusten av muskelceller. Två olika behandlingsprojekt har genomförts och utvärderats, ett familjefokuserat rehabiliteringsprogram och ett om nyttan för patienterna av att utöva Qigong. Forskningen involverade många professioner inom vården och flera sjukhus. Resultaten har använts av neurologikliniken i Örebro, som införde rehabiliteringsprogrammet i den gängse vården, för patienter och anhöriga från såväl inom som utanför det egna landstinget.

Möjligheten att förbättra vården för patienter och anhöriga som lever med svåra kroniska sjukdomar gav inspiration till att upprepa arbetet för fler patientgrupper än de med muskeldystrofi. Forskningen har fortsatt med studier om patienter med kronisk njursvikt, cancer, MS och Parkinsons sjukdom samt stroke.

Patienternas delaktighet har alltid varit viktigt för mig. Forskningen har därför inkluderat samarbete med den patientgrupp som berörs, och vi forskare har tagit vara på patienternas erfarenheter i referensgrupper och i temadagar.

Att leva med kronisk, fortskridande sjukdom kan liknas vid ett för tidigt åldrande. Min forskning vid Lunds universitet har alltmer gått över till att undersöka åldrandets konsekvenser för patienter som levt länge med kroniska sjukdomar eller handikapp, och hur vård i livets slutskede kan förbättras. Som gruppchef för en forskargrupp om "Äldres hälsa och personcentrerad vård", som inkluderar forskning om palliativ vård, har jag förhoppningar om att kunna stödja yngre forskare inom äldreområdet.



Jag är född 1952 och uppväxt i Nävekvärd vid Bråviken i Sörmland. Efter min sjuksköterskeexamen i Jönköping började jag arbeta som 20-årig sjuksköterska på Nyköpings lasarett. Efter utbildning till vårdlärare i Stockholm flyttade jag till Örebro. Under många år kombinerade jag läroanställningar med kliniskt arbete. 1994 disputerade jag som första doktor i omvårdnadsforskning vid Uppsala universitet. Min första professur var vid Örebro universitet 2003, vid Högskolan i Jönköping kombinerade jag 2006 en professur med en anställning som VD för Hälsohögskolan. Jag bor nu i Lund och har arbetat vid Lunds universitet de senaste fyra åren, först som gästprofessor och sedan 2013 som professor i omvårdnad.

Palliativ omvårdnad



Jag föddes i Danmark 1952, avlade sjuksköterskeexamen 1974 vid dåvarande Köpenhamns Amts sjukhus, masterexamen i omvårdnad 1989 vid University of Illinois at Chicago och doktorexamen 1999 vid Umeå universitet. Sedan 2000 har jag varit klinisk lektor vid Axlågården Hospice i Umeå och universitetslektor vid Umeå universitet, där jag utnämndes till docent 2006 och professor i omvårdnad 2009. Jag har deltagit i uppbyggnaden av den palliativa vårdens kunskapsbas, utbildning och verksamhet i Västerbotten. Jag kommer i mitt fortsatta arbete vid det av Lunds universitet och Region Skåne nyupprättade Palliativa utvecklingscentrum vara med att driva utvecklingen av vården av svårt sjuka och döende människor.

Vi vet helt säkert att vi kommer att dö en dag! Trots denna kunskap har vården av och forskningen om och med svårt sjuka och döende människor varit ett underprioriterat område. Under de senaste åren har, som tur är för oss alla, skett en förändring i samhällets syn på döden. Numera erkänns den palliativa vården som ett viktigt område med egen specifik kunskap som kan hjälpa människor i livets slutskede att leva sin sista tid med värdighet.

Min forskning har i huvudsak tre huvudinriktningar: erfarenheter av att leva med svår och livshotande sjukdom, åtgärder som befämjar hälsa och välbefinnande hos svårt sjuka och döende personer samt vårdmiljöns betydelse för människans egna helande och läkande krafter. Samtliga inriktningar syftar till att utveckla ämnet omvårdnad utifrån ett folkhälso- och livsvärldsperspektiv, det vill säga utifrån den sjuka och döende personens, dennes närståendes och vårdpersonalens perspektiv.

Etableringen av Palliativt utvecklingscentrum vid Lunds universitet och Region Skåne gör det möjligt för mig att i samverkan med olika vårdgivare, universitet och högskolor inom regionen, nationellt och internationellt medverka till att identifiera och sammanställa evidens och vetenskapliga belägg för att främja det "goda" döendet för de flesta av oss, oavsett var vi vårdas och dör. Detta ligger mig varmt om hjärtat.

Optimering av läkemedelsbehandling

När jag arbetade som läkare inom internmedicin och kardiologi fascinerades jag över hur varierat olika patienterna reagerade på samma läkemedel. Olika patienter behöver tydligen olika behandling, men varför? Min forskning går ut på att individualisera, följa upp och styra behandlingen så att den blir så bra som möjligt för den enskilde patienten.

I min forskning har jag bl.a. undersökt enantiomerer, det vill säga det faktum att vissa molekyler kan uppträda som varandras spegelbilder, ungefär som våra händer. På liknande sätt som att högerhanden passar dåligt i en vänsterhandske kan den ena enantiomeren ibland passa bättre eller sämre än den andra i en s.k. receptor, som registrerar signaler till cellerna. Det här fenomenet gäller inte bara för vissa läkemedel utan ibland också för ämnen vars smak eller lukt vi uppfattar. Den ena enantiomeren av aspartam smakar sött och används som sötningsmedel, medan den andra har bitter smak. Den ena formen av ämnet karvon luktar pepparmint, den andra kummin. Vid läkemedelsutveckling är det ofta fördelaktigt att endast välja den ena enantiomeren för att undvika oönskade effekter. Ett omtalat exempel, som jag har studerat i min forskning, är talidomid (Neurosedyn). Där ger den ena enantiomeren de avsedda effekterna, medan den andra kan ge upphov till svåra missbildningar. Vår forskargrupp har visat att vad beträffar talidomid är molekylen inte stabil: de båda formerna omvandlas till varandra. Så för talidomid kan man inte genom att bara välja att ge den ena enantiomeren undvika effekterna av den andra, vilket annars vanligen är möjligt. I min forskning har jag upptäckt att läkemedel ofta är mer komplicerade än vad de uppges vara. Jag hoppas att min forskning ska kunna bidra till att bättre förstå effekter av läkemedel och därmed optimera användningen av dem.



Jag föddes 1956 i Malmö och växte upp där. Efter grundskola på Österport och Rörjö gick jag naturvetenskaplig linje på Latinskolan till 1975. Samma år började jag studera medicin vid Lunds universitet. Eftersom jag har breda intressen och är nyfiken på det mesta gästade jag några andra fakulteter parallellt; jag har den teologiska kvar på min att göra-lista. Jag disputerade och blev specialist i klinisk farmakologi 1988. Därefter arbetade jag i Stockholm och var även engagerad i forskning och undervisning vid Karolinska Institutet. Sedan återvände jag till Lund, blev docent i klinisk farmakologi 1989, överläkare 1996 och så småningom verksamhetschef. Jag erhöll tjänst som professor våren 2013.

Grodor och möss ger insikt i embryon



Jag föddes 1967 i Giessen i västra Tyskland och växte upp i Bonn. Mina studier i biologi bedrev jag i Münster och München. Jag disputerade i utvecklingsbiologi med Michael Kessel som handledare på Max Planck-institutet för biofysikalisk kemi i Göttingen och avlade min doktorexamen 1997. Som postdoktorsforskare under Eddy De Robertis handledning vid University of California, Los Angeles började jag studera signaler som styr tidig utveckling av nervsystemet i grodor. Jag etablerade min forskningsgrupp först vid Göttingens universitet och sedan på Stamcellscentrum vid Lunds universitet. Jag utsågs till professor 2013.

Hur utvecklas ett befruktat ägg till en vuxen kropp med viktiga funktioner, t.ex. nervsystemet och matsmältningen? Denna fråga har fascinerat mig sedan mina studentdagar och förblir ett centralt ämne i min forskningsgrupp. Med hjälp av grodan och musen som modeller undersöker vi signalvägar som är kopplade till cancer i nervsystemet och bukspottsörteln under fosterstadiet.

Med sin stora äggstorlek, sitt stora antal embryon och sin snabba fosterutveckling utgör grodan en gynnsam modell för experiment. Vi har utvecklat en ny metod som gör det möjligt att identifiera proteiner som kan användas för studiet av funktioner i grodembryot. Vi upptäckte viktiga roller för tillväxtfaktorsignaler som påverkar nervsystemet och vi beskrev gemensamma molekylära mekanismer som binder samman flera signalvägar under nervsystemets utveckling. Vidare beskrev vi regleringsmekanismer som säkerställer s.k. kontrollerad tillväxtfaktorsignalering i embryot.

Eftersom de grundläggande principerna för signalering har bevarats när olika arter utvecklats, och eftersom de mekanismer som styr cellernas öden i det embryonala nervsystemet "åter-används" i andra delar av fosterutvecklingen, har vi på senare tid använt musen som genetisk modell för att studera bukspottkörtelns utveckling. Denna studie ledde oss till att identifiera ett viktigt signaltillfälle vid bildandet av insulinproducerande s.k. betaceller.

Vår upptäckt av växelverkan och reglering av viktiga signalvägar i ryggradsdjur innebär nya metoder för cancerbehandling och stamcellsbaserad cellbehandling, vid t.ex. Parkinsons sjukdom och diabetes.

Ögonrörelser och blickriktningar

Ögonrörelsemätning är en mycket användbar teknik för att studera människors och djurs kognitiva, psykologiska och neurologiska processer. Exempelvis kan små förändringar i ögats rörelser diagnosticera anlag för schizofreni och Alzheimer. I andra änden av tillämpningsspektret byggs ögonrörelsemätare snart in i bilar och datorer för att de ska kunna veta vart användarens eller förarens uppmärksamhet är riktad och fatta beslut åt förare eller användare.

När de skandinaviska dagstidningarna bytte layout och format för 10–15 år sedan var det på rekommendationer från oss som arbetar med ögonrörelseforskning. Vi fann också att läsningen av nyheter på datorskärm liknar läsning på papper om designen och layouten liknar papperstidningens.

Skarp syn är alltid begränsad till ett litet område av synfältet (2°) som kallas för foveal projektion. Utanför den foveala projektionen kan man manipulera mycket. Magiker har lärt sig att leda sin publiks blickar till neutrala platser så att magikerna kan flytta på och gömma saker utanför publikens foveala projektioner, där deras uppmärksamhet oftast finns.

Forskning här i Lund har visat att människor som tänker på något rör sina ögon som om deras mentala bilder finns framför dem. Redan på 1960-talet antog forskare att dessa ögonrörelser har betydelse för minnesåterhämtning, men det var inte förrän nyligen som vår grupp i Lund kunde visa att det är fallet.

Idag är ögonrörelsemätning en mycket etablerad metod vid Lunds universitet. Beslutsfattande, läsning, barns möte med reklam, cyklisters användning av mobiler och mycket annat utforskas via ögonens rörelser. Vid sidan av de många tillämpningarna är Lunds ögonrörelsegrupp internationellt känt för sin metodologiska forskning.



Jag föddes i Lund 1964, tog min grundexamen i matematik och datavetenskap, disputerade 1993 och blev 1999 docent i kognitionsvetenskap, och sedan 2012 är jag professor i psykologi. Periodvis har jag forskat i Stanford, Bielefeld, Tübingen och på Risø forskningsstation. 1995 började jag bygga upp det ögonrörelselaboratorium som senare införlivades i Humanistlaboratoriet vid Lunds universitet, där ögonrörelsegruppen fortfarande finns.

Att förstå stater



Jag föddes år 1975 i Göteborg. Mellan 1993 och 1998 studerade jag idéhistoria, filosofi och statsvetenskap vid Göteborgs universitet. Jag doktorerade i statsvetenskap vid samma universitet år 2004 (ett år av forskarutbildningen tillbringade jag vid Cornell University i USA). Mellan 2006 och 2010 arbetade jag i utlandet – först vid Europeiska universitetsinstitutet i Florens, därefter vid universitetet i Oxford. År 2010 flyttade jag därifrån till Lund. Jag utsågs till professor i statsvetenskap i december 2013. Jag är gift med Johanna. Vi har två söner.

Världens äldsta träd, en tall i White Mountains i Kalifornien, är mer än femtusen år gammalt. Det började alltså växa omkring år 3000 före Kristus. Ungefär samtidigt, på andra sidan jordklotet, uppstod världshistoriens första stater – först i Sumer i nuvarande Irak, sedan i Egypten. Statens födelse är den hittills viktigaste händelsen i mänsklighetens historia. Villkoren för människornas liv på jorden förändrades i grunden. Att förstå stater – hur de uppkommer, hur de utövar makt, hur de styrs och kontrolleras – är därför en angelägen uppgift. Det är statsvetarnas jobb.

Min egen forskning handlar om jämförande politik – den gren av statsvetenskapen som syftar till att förstå hur och varför de politiska systemen i världen skiljer sig åt sinsemellan. Några av de frågor jag har studerat är: Hur påverkar ekonomiska nedgångar kampen mellan vänster och höger? Vilket inflytande har experter i det politiska beslutsfattandet? Hur påverkar människors ställning på arbetsmarknaden deras politiska beteende? Varför förekommer politiska strejker i vissa länder, men inte i andra?

För närvarande leder jag ett forskningsprojekt som finansieras av Europeiska forskningsrådet (ERC). Projektet heter *The Reform Capacity of Governments* och handlar om hur politiska institutioner påverkar staters förmåga att anpassa sig till ekonomiska och sociala förändringar i omvärlden.

Välfärdsstatens sociologi

Välfärdsstatens idéer, institutioner och effekter utgör ett centralt tema för sociologin. Ett viktigt område i dessa studier handlar om hur reformer påverkar familjelivet i olika välfärdspolitiska modeller. I Sverige finns en lång tradition av politisk reformering av familjen, oftast med den uttalade ambitionen att öka jämställdheten i arbetslivet och i familjerna. Trots dessa försök visar forskning att ojämlika sociala och ekonomiska relationer vidmakthålls, och till med ökar i vissa fall.

I min forskning studerar jag denna problematik genom att analysera samspelet mellan olika politikområden för att på så sätt kunna förklara hur och varför välfärdsstaten över tiden skapar skilda förutsättningar för olika grupper.

Mer konkret har jag studerat framväxten av svensk familje- och arbetsmarknadspolitik, särskilt interaktionen mellan samhällsvetenskaplig forskning och politisk styrning av familje- och genusrelationer. Dessa studier har också legat till grund för jämförande analyser av de nordiska ländernas familjepolitiska modeller. Ett annat närliggande tema handlar om efterkrigstidens aktiva arbetsmarknadspolitik och dess betydelse för kvinnors ökade förvärvsfrekvens. Jag är här intresserad av att inte bara förstå politikens utan också byråkratins roll i de förskjutningar som skett i familjestrukturer och i vardagslivet. Jag studerar också dagens utveckling, bland annat arbetslöshetsförsäkringens effekter på kvinnors och mäns ekonomi, liksom ensamamma mammors försök att kombinera förvärvsarbete med familjelivet.

För närvarande arbetar jag även med kollegor i EU i ett projekt om föräldrastödets politik i Europa och dess eventuella betydelse för familjepolitiken.



Jag är född 1968 och växte upp i Buanorr om Varberg, i Karlshamn och Växjö. Jag flyttade till Lund i slutet av 1980-talet där jag bland annat studerade historia och sociologi. 1995 påbörjade jag forskarutbildningen i sociologi och disputerade 2001 på en avhandling om välfärdsstatens framväxt och organisering på den industrialiserade landsbygden. Jag har därefter arbetat vid olika lärosäten och i olika ämnen, bland annat som gästforskare vid Essex University, NTNU i Trondheim och vid Syddansk universitet i Odense. 2011 anställdes jag som lektor i sociologi och i juni 2013 utsågs jag till professor i samma ämne. Mitt liv delar jag med Mats Benner och våra tre barn, Markus, Sebastian och Sofie.

Inspiration från naturens små underverk



Jag föddes 1963 i Bristol i England, men flyttade som sexåring till Australien. Ett perfekt ställe för en pojke som älskade allt som kröp, fladdrade eller slingrade sig fram! Efter en grundexamen i zoologi och fysiologi bedrev jag min forskarutbildning på tre olika universitet: Australian National University i Canberra (ANU), University of Sussex i England och Flinders University i Australien. Sedan forskade jag vid ANU innan jag åkte över till andra sidan jordklotet och University of Cambridge, där jag var i sex år. 1998 flyttade jag till University of Washington i USA. Efter tre år där kom jag till University of Adelaide, där jag stannade i 12 år innan jag 2013 flyttade till Lund som professor i zoofysiologi.

Jag forskar om hur den fantastiska hjärnan kan förstå världen vi ser genom våra ögon. Jag är intresserad av allt som har med synsinnet att göra, men fokuserar på hur vi med synen kan följa saker som rör sig. Jag använder insekthjärnan som en "enkel" modell – insekter är förvånansvärt sofistikerade trots sin ringa storlek, och resultaten vi får fram är ofta förvånande. Många egenskaper som tidigare ansetts unika för den mänskliga hjärnan har vi också hittat i den pyttelilla hjärnan hos trollsländor och andra insekter!

Vissa flygande insekter har ett synsystem som utgör mer än 20 % av deras kroppsvikt. Det betyder att de investerar mer i synen än alla andra djur. Vad gör de med all information de samlar in, och hur kan deras hjärnor sälla ut den information som är relevant i en visuellt oerhört komplex värld? Dessa frågor, och många fler, ställer vi oss i vår forskning.

Genom att sticka in små mikroelektroder (1 000 gånger tunnare än ett hårstrå) in i insekthjärnor, försöker jag direkt studera hjärnans fysiologi och svara på dessa frågor. Jag samarbetar också med ingenjörer inom hi-tech-industrin som utvecklar robusta artificiella synsystem. Vi har lyckats utveckla helt nya datormodeller – och även kisel-chips – som härmar hur insekthjärnor bearbetar rörelseinformation. Det vi upptäcker då ger nya möjligheter till styrsystem för robotar, men kan även användas till sensorer i super-smarta bilar för att undvika kollisioner. Tanken svindlar inför möjligheten av en bil som reagerar lika snabbt som en trollslända! Jag samarbetar också med stamcellsforskare för att utveckla gränssnitt mellan datorchips och levande nervceller. Någon gång i framtiden kan vi kanske med denna teknik utveckla s.k. neurala proteser som kopplar våra rörelsedetektorer direkt till hjärnan på blinda patienter.

Människan i staden och naturen

Vi människor samspelar ständigt med vår omgivning. Vi påverkas av hur vi upplever miljön, och miljön påverkas av vad vi gör. Inom miljöpsykologin analyseras relationen mellan individ och miljö med särskilt fokus på utformningen av den fysiska omgivningen. Ämnet tillkom genom samarbeten mellan bland annat psykologer och arkitekter. Rikard Küller vid Lunds Tekniska Högskola tillhörde tidigt de ledande forskarna. Under senare år har den enskilda människans roll för lokala och globala miljöproblem uppmärksamats inom ämnet. Jag har genom tvärvetenskapliga samarbeten fördjupat forskningen kring psykologiska faktorer bakom transportmedelsval på flera sätt. Jag har studerat hur utformningen av stadsmiljön kan underlätta för barn att gå och cykla på egen hand, hur den kan göras mer attraktiv för gående samt hur upplevelsen av utomhusbelysningen inverkar på gåendes upplevda tillgänglighet och trygghet i staden.

I min forskning har jag också utvecklat nya frågeställningar kring allmänhetens upplevelse av biologisk mångfald. Människor har lätt att identifiera naturmiljöer med en hög grad av mångfald, men känslan av att visats i miljön är viktigast för viljan att skydda och bevara dess biologiska mångfald. De stora rovdjuren har en särskild position i både ekosystem och samhälle. Björn och varg väcker starka, ibland negativa känslor. Min forskargrupp har tagit fram en modell som visar att både upplevelsen av djuret och graden av tillit till förvaltningen bidrar till om man känner rädsla för stora rovdjur. Forskningen är huvudsakligen tillämpad och genomförs ofta som fältstudier i staden eller i naturen, alltid i nära samarbete med praktiken och med en strävan om att kunna bidra till utformningen av människovänliga miljöer och skapa förutsättningar för miljövänliga människor.



Jag är född 1971 i Malmö. Mina studier vid Lunds universitet avslutades med en magisterexamen i psykologi 1995 och ett stort forskningsintresse. Jag erbjöds en doktorandtjänst i miljöpsykologi vid Lunds Tekniska Högskola, LTH, och disputerade år 2000 på en avhandling om psykologiska faktorer bakom transportmedelsval. Arbetet fortsatte under en kortare vistelse vid University of Surrey i England. Forskningsfältet har efterhand breddats. Jag blev docent i miljöpsykologi 2006 och sedan 2013 ingår jag i den pedagogiska akademien vid LTH. I maj 2014 utnämndes jag till professor i miljöpsykologi vid Institutionen för arkitektur och byggd miljö. Livet utanför universitetet delar jag med min man Henrik och våra barn Thea och Vincent.

Om att förstå människan i miljön



Jag föddes 1958 i Östra Herrestad och gick naturvetenskaplig linje i Ystad. Efter utbildning till reservofficer påbörjade jag min psykologutbildning i Umeå 1979 och avlade min grundexamen 1981. Därefter arbetade jag som biträdande psykolog, men återkom till Lunds universitet och avlade psykologexamen 1987. Jag var forskningsassistent vid miljöpsykologiska enheten från 1988, och disputerade 1995. Jag blev docent 2000, och var prefekt vid institutionen för arkitektur 2004 samt biträdande prefekt vid institutionen för arkitektur och byggd miljö mellan 2005 och 2010. I maj 2014 befordrades jag till professor i miljöpsykologi. Jag är gift med Pia och har tre vuxna barn Nils, Ola och Gustaf och bor sedan 30 år i Lund.

Ämnet miljöpsykologi studerar relationen mellan individen och den fysiska miljön. I slutet av 60-talet etablerades ämnet genom samverkan mellan psykologer och arkitekter. I Sverige fick miljöpsykologi en stark ställning, bland annat vid Lunds universitet där Rikard Küller disputerade som en av de första inom ämnesområdet. Min egen forskning har framförallt ägnats åt att studera hur vi människor påverkas av miljön inomhus. I ett modernt samhälle tillbringar vi en stor del av vår vakna tid inomhus, och på våra breddgrader är vi också beroende av artificiellt ljus under en stor del av året. Hur vi upplever och påverkas av ljus och färg är frågor som vi studerar både i laboratorie- och fältstudier. Speciellt har vi intresserat oss för de icke-visuella effekterna av ljus och färg, d.v.s. hur dessa miljöegenskaper inverkar på hur vi mår och känner oss. Vårt välbefinnande har betydelse för såväl beteende som prestation, därför är olika typer av arbetsmiljöer som kontor eller skolor föremål för studier.

På en mer grundläggande nivå försöker vi också bättre förstå vad som gör att en viss miljö uppfattas positivt och en annan mer negativt. Genom att studera mönster i den visuella miljön utifrån s.k. fraktala dimensioner (dvs. ett mönsters likhet med sig själv fast i olika skalor, jämför t.ex. broccolis olika "buketter") kan vi systematiskt jämföra olika miljöer. Denna forskning genomförs i samarbete med Sveriges lantbruksuniversitet i Alnarp, eftersom en intressant fråga är skillnaden mellan artificiell miljö och naturmiljö. Miljöpsykologi är ett tillämpat ämne och frågeställningarna är många gånger komplexa. Insatser från andra forskningsämnen är en förutsättning för goda resultat. Under senare år har jag engagerat mig i flera mångvetenskapliga projekt både inom Lunds universitet och nationellt. Målsättningen är att forskningsresultaten ska kunna omsättas i praktiken och förhoppningsvis medverka till att skapa goda mänskliga miljöer.

Att förstå och kunna förutsäga

Inom ingenjörsvetenskaperna använder man sig ibland av helt empiriska samband för dimensionering av konstruktioner, samband som tagits fram genom s.k. passning av ett matematiskt uttryck till provningsresultat. Även om detta är ett enkelt sätt att kunna uppskatta en konstruktions bärförmåga innebär det samtidigt vissa faror: Hur ska man göra i en situation som inte tidigare provats?

Den främsta drivkraften i min forskning är att förstå och kunna beskriva olika fenomen med hjälp av teoretiska modeller, modeller som kan användas för att förutsäga hur en konstruktion kommer att bete sig i nya situationer. Naturligtvis är provningar fortfarande nödvändiga, men genom att använda en teoretisk modell kan man begränsa omfattningen av de ofta dyra provningarna. Med en teoretisk bas går det ofta att ta fram dimensioneringsformler som inte bara ger svar på frågan "Håller det eller går det sönder?" men som också ger en djupare förståelse, en bild av de fysikaliska fenomen som är inblandade. I min forskning har jag använt mig av både experimentella och teoretiska metoder. Experimenten används för att beskriva hur material beter sig (indata till teoretiska modeller) och för att verifiera de teoretiska modellerna när dessa t.ex. används för att beräkna hur en komplex konstruktion fungerar.

I min forskning har jag sysslat med träbyggnadsteknik där en stor utveckling skett i Sverige sedan mitten av 1990-talet, då det återigen blev tillåtet att bygga höga hus i trä. Mer kunskap om trä som ingenjörsmaterial är avgörande för vår framtida möjlighet att kunna producera högvärdiga produkter av skogsråvara för att därmed säkra Sveriges framtida konkurrenskraft. Att ett ökat träbyggande i kombination med ett hållbart skogsbruk också medför stora klimatfördelar gör ju inte saken sämre!



Jag föddes 1968 i Málaga (Spanien) och kom till Sverige vid ett års ålder. Jag är uppvuxen i Malmö och i Vittsjö i norra Skåne. Efter tre år på tekniskt gymnasium i Hässleholm styrde jag kosan mot Lund 1987 för studier till civilingenjör inom väg- och vattenbyggnad. Efter grundexamen fortsatte jag vid LTH med forskarstudier inom ämnet byggnadsmekanik med tillämpningar kopplade till trä och träbaserade materials egenskaper. Efter doktorsexamen fortsatte jag med forskning inom området, först vid LTH och vid SP Sveriges Tekniska Forskningsinstitut och senare vid Linnéuniversitetet i Växjö, där jag innehåft en professur de senaste sju åren. Jag utsågs till professor vid Lunds universitet i januari 2014.

Molekyler och celler i små utrymmen



Jag är uppvuxen i Uppsala där jag föddes 1965. Efter militärtjänst vid försvarets tolkskola, där universitetsstudier i ryska och öststatskunskap ingick, påbörjade jag studier i teknisk fysik vid Uppsala universitet. Examensarbetet gjorde jag vid Lunds universitet samtidigt med studier i ekonomi vid Handelshögskolan i Stockholm. Jag bedrev min forskarutbildning vid Lunds universitet och fortsatte sedan med en forskningsvistelse vid Princetons universitet i USA under fem år, där jag kom i kontakt med s.k. mikro- och nanofluidik för biologiska tillämpningar, något som har lagt grunden för min nuvarande verksamhet vid Lunds universitet. Jag bor nu i Lund tillsammans med Christelle och två söner, Oscar och Arthur.

En bra skruvmejsel passar bra i handen och dess storlek matchar skruvens – metaforen sammanfattar något förenklat hur jag ser på lämpliga verktyg som biologer och medicinare kan använda för att studera molekyler och celler. Verktygen ska vara enkla att använda och vara av likartad storlek som de objekt som vi vill studera.

Mitt ämnesområde innefattar både verktygsutveckling och sökande av ny kunskap inom biofysik med speciellt fokus på DNA och på celler. Våra verktyg består av mikro- och nanofluidik, dvs. ytterst små vätskekanaler som tillverkas i speciella, helt dammfria laboratorier med hjälp av avancerade litografiska tekniker. Med matematiska simuleringar utvecklas på detta sätt komponenter till så kallade Lab on a Chip. Detta är små glasskivor där våra olika verktyg kombineras till ett litet biomedicinskt laboratorium. Här flödar vätska med prov i kanaler som är allt från i samma storleksordning som ett hårstrå, dvs. 100 mikrometer, ner till tusen gånger mindre, dvs 100 nanometer. Det motsvarar storlekarna på det vi studerar: vanliga mänskliga celler är 100 mikrometer, bakterieceller är 1 mikrometer och för DNA är 100 nanometer en viktig längdskala som beskriver molekylens mekaniska egenskaper.

Med min forskning försöker jag skapa bättre förutsättningar för att förstå viktiga problem inom biologi och medicin. Jag utvecklar nanoverktyg för att kunna identifiera farliga bakterier eller mutationer i cancerceller genom att läsa av den genetiska bilden längs DNA, för att därigenom få en snabbare och mer exakt diagnos. Med våra cellsorteringsverktyg hoppas jag skapa en bättre förståelse för hur fysikaliska principer styr uppkomsten och utvecklingen av cancer, samt utveckla ytterst enkla verktyg som kan komma att användas praktiskt för diagnostik av allvarliga infektionssjukdomar, inte enbart i västvärlden utan också i utvecklingsländer.

Kanaler, kanaler, överallt kanaler

Radiokanalen, "etern", omger oss överallt men har traditionellt sett ställt till mycket besvär för radiobaserad kommunikation i mobiltelefonisystem eller trådlösa datanät. Visserligen gör radiokanalen det möjligt att nå användare utan att i förväg veta var de är, men den ställer också till mycket besvär eftersom den varierar väldigt fort och dämpar ut den utsända signalen kraftigt. Det senaste decenniet har vi dock sett en fantastisk utveckling och påhittighet i att utnyttja radiokanals egenskaper på bästa sätt för att maximera kapaciteten i kommunikationsnäten. Istället för att se radiokanalen med dess reflexer och tidsvariationer som begränsningar, har vi idag lärt oss att utnyttja dessa till vår fördel. Moderna kommunikationssystem kan t.ex. idag skicka flera samtidiga dataströmmar på samma frekvens, utan att de stör varandra, genom att vi utnyttjar det faktum att det överallt finns en mängd reflexpunkter som var och en bidrar till att bygga upp en speciell "signatur" när signalen tas emot. Genom att studera dessa signaturer kan vi avgöra varifrån signalen sänts och därigenom skilja olika samtidiga dataströmmar åt. Signaturerna kan också användas för en ny typ av positioneringsteknik. Om man analyserar hur signaturen byggts upp från olika reflexpunkter kan man göra en mycket precis positionering, med en vanlig mobiltelefonssignal skulle man t.ex. kunna göra en positionsbestämning ned till centimeternivå på varifrån signalen sänts ut.

I min forskning analyserar jag radiokanals egenskaper för att kunna göra modeller av kanalen och samtidigt studera bl.a. hur man kan utforma framtida system för högeffektiv trådlös kommunikation, för hur vi kan bygga upp kommunikationssystem mellan bilar för att undvika olyckor och minska miljöpåverkan och för att möjliggöra nya tekniker för radiobaserad positionering.



Jag föddes i Lund 1970 och växte upp i Staffanstorps. Jag tog min grundexamen som civilingenjör i elektroteknik här i Lund 1994, och året efter började jag som doktorand i radiosystem/tillämpad elektronik, på LTH. Efter disputationen 2000 började jag på ett litet uppstartsbolag, Fiberless Society, på Ideon. Dessvärre gick detta i konkurs efter ett par år, så 2002 återvände jag till universitetet och började på den forskningsbana, inom vågutbredning och modellering av radiokanals egenskaper för trådlös kommunikation, som jag sedan dess har hållit på med. 2007 blev jag docent i radiosystem, och sedan maj 2014 är jag professor i detta ämne vid institutionen för elektro- och informationsteknik, LTH.

Ny teknik avslöjar sjukdomars fingeravtryck



Jag föddes 1966, växte upp i Perstorp i norra Skåne och tog studenten vid tekniskt gymnasium i Helsingborg. Mitt stora intresse för (bio)kemi ledde till en grundexamen i kemi på kemistlinjen vid Lunds universitet 1991, och 1997 disputerade jag i biokemi på en avhandling om antikroppars biokemiska egenskaper. Därefter följde en tvåårig forskningsperiod vid The Scripps Research Institute, San Diego, USA. Jag återvände sedan till Lund och är sedan 1999 verksam vid avdelningen för immunteknologi vid Lunds Tekniska Högskola. Jag blev docent 2003 och utnämndes till professor i immunteknologi i maj 2014. Jag är gift med Anette, och vi bor i Södra Sandby med våra två barn, Jonathan och Julia.

Proteomik är den vetenskap som studerar vilka proteiner, och hur mycket av varje, som bildas i en given cell under olika betingelser. Genom att studera alla de tusentals olika proteiner som finns i ett blodprov hoppas forskare kunna hitta en liten panel av proteiner, s.k. biomarkörer, som är kopplade till en viss sjukdom. Dessa molekylära fingeravtryck skulle sedan kunna användas för att på ett enkelt sätt ställa diagnos, göra en prognos och kanske till och med skraddarsy behandlingen för varje enskild patient. Bristen på bra analysverktyg för proteomik-baserade studier utgör dock ett stort problem.

I min forskning arbetar jag med att utveckla nya verktyg för att samtidigt kunna studera alla proteiner som finns i framförallt kliniska prover, som blod- och urin-prover. Med hjälp av antikroppar har vi utvecklat "miniatyriserade" biosensorer, inte större än en lillfingernagel, som i ett enda försök kan bestämma nivåerna av tusentals olika protein i en enda droppe blod. Genom att kombinera proteinmönstret i blod hos friska och sjuka personer med olika datorbaserade s.k. bioinformatiska analysmetoder är det långsiktiga målet med min forskning att definiera molekylära fingeravtryck för en rad olika sjukdomar. Jag har valt att fokusera på olika cancertyper och autoimmuna sjukdomar där det kliniska behovet är stort och obesvarat. Min vision är att vi ska lyckas utveckla nya test och tekniska innovationer som ska komma industrin, sjukvården och framförallt patienterna till nytta i form av tidigare och bättre diagnostik och därmed bättre och mer framgångsrik vård.

Sångaren som texttolkare

Konserter med lieder och romanser besöks inte så ofta av musikälskare i vår tid. Som sångare anser jag emellertid att denna repertoar är en omistlig del av vårt europeiska kulturarv. Därför började jag för trettio år sedan göra ett slags experimentellt kommunikativa konserter för att tillgängliggöra denna skatt för vår tids publik.

Då hade jag ingen tanke på att detta skulle komma att bli grunden för ett konstnärligt forskningsarbete, som började med en musikalisk "ståupptragedi" där jag nyöversatte, sjöng och skapade en berättelse kring Franz Schuberts sångcykel *Winterreise*.

Sedan dess har jag gjort en rad scenmusikaliska produktioner som handlar om hur man både kan tillgängliggöra och utvinna nya tolkningsmöjligheter ur sång och poesi ur det förflutna. I min avhandling från 2010 beskriver jag och problematiserar mina och mina medarbetares tolkningar av det urgamla mesopotamiska *Gilgamesheposet*, sånger av 1600-talskomponisten John Dowland, liksom sånger och dikter av Evert Taube. I avhandlingen diskuteras även hur andra på fältet tänkt och arbetat, liksom hur man kan förstå detta slags processer ur ett filosofiskt tolkningsperspektiv.

Kan sångaren tillföra vetenskapen större textförståelse? Ja! När man ställer sig till förfogande som ett kroppsligt, musikaliskt och reflekterande instrument för texten blir man ibland medveten om dimensioner av innehållet på ett annat sätt än då man bara läser texten tyst. På så vis bidrar sångaren till ny kunskapsbildning.

Mitt senaste forskningsarbete går ut på att undersöka de rätt okända – men oerhört spännande – sångtexter och litterära fragment som sångpoeten och författaren Birger Sjöberg lämnade efter sig. Kan man genom att tonsätta, sjunga och recitera dessa texter få dem att tala till oss i vår tid?



Jag är född i Malmö 1954. Efter att ha studerat svenska och musik fick jag i tjugofemårsåldern mina första teaterarbeten på bl.a. Skånska Teatern. Jag studerade sedan sång och musikteori vid Musikhögskolan i Stockholm. Där mötte jag lärare som sångerskan Dorothy Irving och musiktänkaren Bo Wallner. Efter dessa studier blev jag i början av 1980-talet musikansvarig vid den nystartade Folkteatern i Gävleborg, med dess ledare Peter Oskarson. Där blev mötet med skådespelerskan Ulla Sjöblom avgörande för min senare verksamhet som sångare, kompositör och sångöversättare. I början av 1990-talet blev jag lektor i sång vid Musikhögskolan i Malmö och där är jag numera professor.

Lektorn och världskriget

100 ÅR SEDAN HEINZ HUNGERLAND LÄMNADE LUND

När Lunds universitets dåvarande rektor, nordisten Axel Kock, i augusti 1915 avlämnade sin verksamhetsberättelse för det gångna läsåret var en av de allra första händelser han nämnde något som han betecknade som "en tilldragelse av glädjande art", nämligen att

[...] Lunds studenter den 18 december hade tillfälle att uppvakta den skandinaviska Nordens tre monarker. På initiativ av vår konung Gustaf V hade konung Kristian av Danmark och konung Haakon av Norge sammanträffat med honom för överläggning om sina länders gemensamma intressen under dessa svåra tider. Till mötesplats hade man valt Malmö, den skånska gränsstaden vid Sundet, i vilken nordiska monarker även tidigare upprepade gånger sammanträffat. Vid middagstiden nyssnämnda dag avreste Lunds studentkår till vår grannstad, och på residenset i Malmö mottogo Nordens konungar den hyllning, som den ungdomliga skaran med sång under sina fanor och standar bragte dem.¹

Ordvalet "glädjande" kan för eftervärlden framstå som något märkligt då man beaktar att de "svåra tider" som föranlett det kungliga mötet var den ödesdigra konflikt vi i dag känner som första världskriget.

Rektor Kock redogjorde dock även för mer konkreta och kanske mindre glädjande följder av kriget. Bland annat hade universitetet periodvis fått upplåta sin egen gymnastiklokal i Palæstra till eleverna vid Katedralskolan eftersom dessas gymnastiksal i sin tur nyttjats som militärförläggning.² Vidare hade åtskilliga planerade utrikes studie- och forskningsresor fått ställas in.³ Sist men inte minst hade såväl åtskilliga studenter som vissa lärare inkallats till militärtjänst.⁴ Det sistnämnda gällde på ett alldeles extra påtagligt

sätt för två yngre lärare som inte var svenska medborgare:

På grund av det pågående kriget hava lektorn i tyska W. Karf och lektorn i franska V. E. J. Pinot, vilka båda inkallats i militärtjänst, icke kunnat uppehålla sina lektorat.⁵

Lektor Walter Karf var nu inte den ende tyske medborgare som befann sig i Lund då kriget bröt ut. Det gjorde även hans förträdare i ämbetet och föremålet för denna artikel: Heinz Hungerland.

För den som tagit del av memoarer, anekdoter och litterära skildringar från det tidiga 1900-talets akademiska Lund är det svårt att ha undgått Hungerland (även om han emellanåt uppträder under lätt genomskådad pseudonym). Han var en person som man lade märket till och som det talades om. "Otaliga äro de berättelser som gå om den store doktorn, i regel sannare ju mera otroliga de äro, ty mannen var otrolig" har Frank Heller skrivit.⁶ På ett ytligt plan kan han synas ha haft sina likheter med en annan dåtida känd lundensare: Sam Ask. Båda stora profiler (även rent fysiskt), båda var föremål för skratt och historier och båda förtjusta i ett gott bord som gärna någon annan fick betala. Men skillnaden var att Ask var den man skrattade *med* och gärna bjöd i utbyte mot att bli underhållen medan Hungerland var den man skrattade *åt* och betraktade som en snyltare. Hungerland var, skriver en dåtida lundastudent, "med sitt påträngande och domderande sätt icke välkommen när och var som helst".⁷

Författaren Harald Wägner har i novellen *Decemberkvällen*, en skildring från Akademiska Föreningens Café Tua, givit en färgstark bild av Hungerland (här kallad Fressenberg):

Vad nu, vad är på färde? Aha, dörren öppnas, och med buller och brak intågar doktor Fressenberg från Teutoburgerwald, däst och majestätisk som ett slagskepp. Han är en martyr, den gode doktorn. Av idel ädelmod uppoffrar han sig år efter år för Sverige och svenskarna till den grad, att han – mot hederlig vedergällning förstås – ger dem undervisning i sitt modersmål. Och – o under av ädelmod! – han ger dem också alldeles gratis en vink om den sanna teuturgiska kulturens välsignelse. I denna ingår som huvudmoment dyrkan av teutoburgernas kejsare och hans upphöjda fursteegenskaper, däri inklusive hans Schnurrbart. Den arme doktorn har, om man får tro honom själv, varit utsatt för en permanent svältkur i Sverige, vilken resulterat däri, att doktorn blivit trettio kilo fetare och åtskilliga svenskar blivit litet fattigare. Men han döljer många gåtor, doktorn. Vem kunde ana, när man ser honom förtära utom smörgåsbord tre biffar, en kyckling, en kotlett och en pudding, att han är en subtil lyriker med en gigantisk produktion bakom sig? Men ovan på denna måltid höjer sig hans ande ofelbart till en högre flykt. Han börjar tala om poesi, och då någon nämner Kalidasa, infaller doktorn genast:

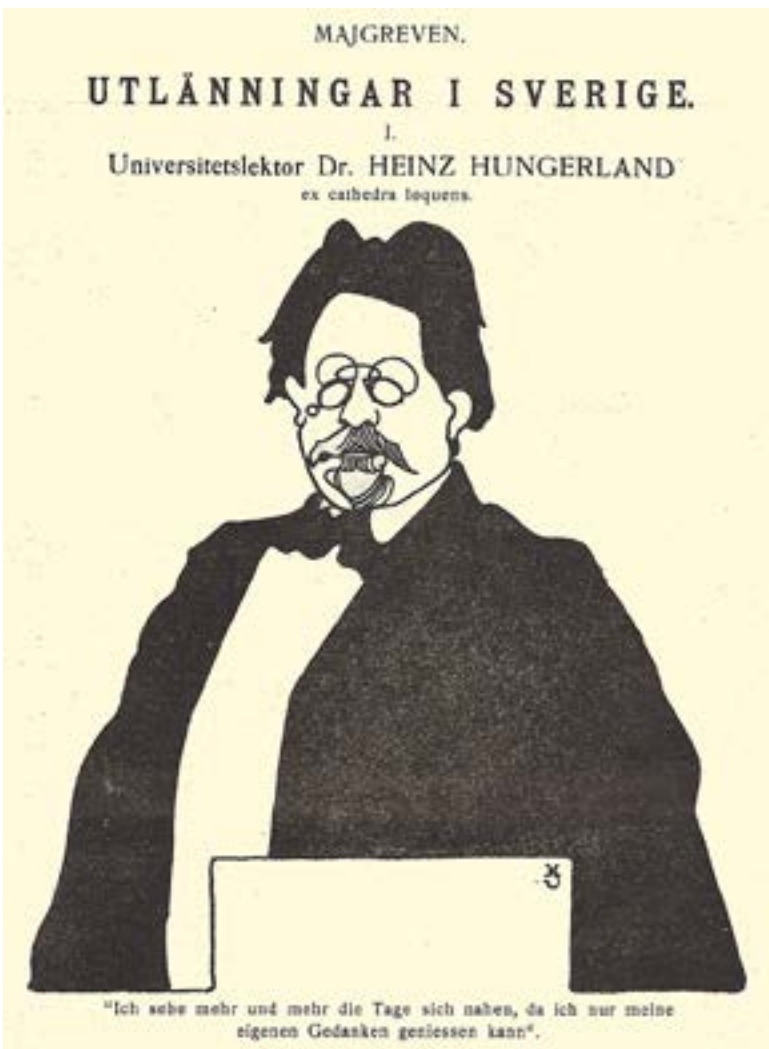
»Ach, von der Kalidasa reden! im Grunde imitiert sie immer mich!«⁸

”Doktor Fressenbergs” fullständiga riktiga namn var Heinrich Friedrich Wilhelm Hungerland, men han kallades Heinz. Han var född den 5 maj 1873 som son till en järnvägstekniker.⁹ Födelseorten var Bremen men han förefaller främst ha bott i Osnabrück innan han kom till Sverige. Därav troligen att Wägner betecknar honom som ”från Teutoburgerwald”. Denna berömda plats i tysk historia – skogen där germanhövdingen Arminius krossade tre romerska legioner – syntes inte bara passa väl ihop med Hungerlands stortyska chauvinism utan ligger även rent faktiskt strax söder om Osnabrück. Sina akademiska lagrar hade Hungerland dock skurit på ett flertal orter. Enligt de uppgifter som han rimligen själv lämnat till en tysk biografisk matrikel skall han ha idkat universitetsstudier i såväl Greifswald som Münster, Göttingen, London, Köpenhamn och Kiel! På sistnämnda ort hade han promoverats till filosofie doktor 1902.¹⁰

Hösten samma år måste Hungerland på något sätt ha fått vetskap om att lektoratet i tyska vid Lunds universitet höll på att bli ledigt. Redan på det sammanträde vid vilket Filosofiska fakultetens humanistiska sektion beviljade avsked åt postens tidigare innehavare, lektor Freund, noterades också en ”insänd skrivelse” från Hungerland om att få ”komma i åtanke” vid tjänsten återbesättande.¹¹ Som skrivelsen åtföljdes av ett välvilligt intyg från två professorer i



Lunds studenters uppvaktning vid trekungamötet i Malmö den 18 december 1914. Bildkälla: AF:s Arkiv.



Heinz Hungerland karikerad av Harald Sjövall i studenttidningen *Majgreven* 1907. Bildkälla: AF:s Arkiv.

för medicinare.¹² Allt såg alltså till en början bra ut för Hungerland i Lund, och hans ursprungligen tvååriga lektorsmandat förnyades på ett år 1904, på två år 1905 och på ytterligare ett år 1907. När Hungerland år 1908 åter önskade förlängning var det dock stopp; sektionen valde nu att i stället ge förordnandet till den ovannämnde Walter Karf.¹³

Enligt Akademiska Föreningens mångårige arkivarie Ture Sjögren – vilken som ung student själv upplevde Hungerland – berodde dennes icke förnyade lektorat på att han blivit "en smula väl bohémisk i befattningen".¹⁴ Det är antagligen ett ytterst försiktigt sätt att beskriva tingens tillstånd. En mer osminkad beskrivning får man om man går till det protokoll där Humanistiska sektionen hade att avgiva utlåtande över det besvär Hungerland inlämnat till Kungl Maj:t. Sektionen förklarade, "utan

Kiel kan man tänka att sektionen var tämligen belåten med att på detta sätt få posten återbesatt utan att ens behöva utlysa den.

Hungerland verkar också ha tillträtt sin nya tjänst med höga ambitioner. Tittar man i universitetskatalogernas uppgifter om vilken undervisning de tre utländska lektorerna erbjöd kring denna tid så är Hungerland helt klart den som gav flest föreläsningar och kurser. Han föreläste över klassiska verk av Goethe och von Kleist men också över "den moderna tyska litteraturen i särskilda karaktärsbilder", anordnade översättningsövningar och gav kurser i bland annat undervisningsmetodik, konversation och i tyska

att inlåta sig på den form, under vilken Dr Hungerland funnit lämpligt att söka åt sig utverka ifrågavarande förmån" men i mycket klara ordalag, varför man inte gärna såg lektor Hungerland fortsatt knuten till lärosätet:

Dr Hungerlands uppträdande har mot slutet av tiden för hans anställning härstädes blivit allt mera aggressivt och anstötligt. I hans undervisning hava ingått sårande utfall mot vad de flesta svenska studenter akta högt och kärt. Mellan tyska och svenska förhållanden anställda jämförelser hava, i stället för att vara objektivt upplysande, slagit över

i onödiga förnärmelser. Om förmän, ämbetsbröder och studenter har han i det enskilda livet gång på gång använt hänsynslöst nedsättande uttryck och överhuvud i sin umgängelse anslagit en ton, ägnad att framkalla ovilja mot honom själv och – vad betänkligare är – hos oerfarna personer även mot det folk han tillhör. De ekonomiska svårigheter, på vilka han anspelar (skuldbörda, medförd från hemlandet och ökad genom ett obetänksamt levnadssätt under de första åren av hans vistelse i Sverige) har föranlett honom att indraga sina elever i osunda penningtransaktioner och därefter anlita utvägar, som sektionen ännu mindre kan jilla [sic!]. Det torde under sådana förhållanden synas naturligt, att sektionen icke vidtagit några åtgärder för att kvarhålla Dr Hungerland utöver den lagfästa tiden; likaledes, att den nu enhälligt avstyrker den jorda [sic!] ansökan.¹⁵

Ett gråare papper än så torde få lundaakademiker ha fått sitt avsked på!

Protokollet nämner Hungerlands ekonomiska bekymmer. Dessa blev förstas inte bättre under hans postlektoral tid som "Privatgelehrter". Utöver av ett allmänt utsvävande krogliv var dessa problem delvis resultatet av att den före detta lektorn hade en stor familj att försörja. Denna får dessutom sägas ha varit smått kosmopolitisk: Hungerlands hustru Nelly Mac Master Alexander var från Irland och makarna hade vigts i Köpenhamn 1903. De totalt sex barnen bar namn av så högst varierande bakgrund som Heinz, Eileen, Ossian, Harold, Erin och Siegfried.¹⁶ Med dessa bodde Hungerland i en stor våning vid Clemenstorget 12, där maten inte alltid med självklarhet stod på bordet. Det hela hindrade nu inte familjeförsörjaren själv att fortsatt synas i det lundsiska krogvimmel. Tvärtom skall han, enligt Frank Heller,

där ogenerat ha låtit det allmänna smörgåsbordets överflöd försvinna ned i särskilt fordrade fickor för att bära hem till familjen.¹⁷

Det var nu ingalunda så att Hungerland utan akademisk tjänst ägnade sig åt att göra ingenting. Tvärtom: Frank Heller har vittnat om att Hungerlands "arbetsförmåga var enorm men liksom aldrig medförde några andra resultat än dikter och skulder".¹⁸ Även dikterna var dock ett försök att minska skulderna i det att Hungerland ivrigt sökte få in dessa i olika tidningar mot honorar. Hans möjligheter att i Sverige försörja sig som diktare torde dock avsevärt ha hämmats av det faktum att han genomgående synes ha skrivit på tyska.¹⁹ Berömd är hur som helst historien om hur Hungerland omkring år 1907, genom att spela ut en på resa stadd chefredaktör och en osäker vakthavande på redaktionen mot varandra, inte bara lyckades lura på *Lunds Dagblad* en fem spalter lång tysk dikt med anledning av den åldrige Oscar II:s tillfälligt förbättrade hälsotillstånd, utan även kvittera ut ett arvode på för dåtiden oerhörda 100 kronor.²⁰

Bättre lycka tycks Hungerland ha haft som författare av vetenskapliga fackpressartiklar och läroböcker. Hans produktion för svensk marknad upptager 33 titlar i biblioteksdatan Libris, och särskilt hans läroböcker riktade till svenska studenter synes ha haft



Ännu en Hungerland-karikatur signerad Harald Sjövall; denna anspelade på Hungerlands famösa Oscar II-dikt i *Lunds Dagblad*. Bildkälla: AF:s arkiv.

god åtgång. Vissa av dem fortsatte att komma ut i nya upplagor, reviderade av en Carl S R Collin, ända in på 1930-talet – alltså långt efter att Hungerland själv lämnat Sverige. Även kritiken synes ha tagit emot dessa alster rätt nådigt. Om Hungerlands kommenterade utgåva av *Skriftliga uppgifter för tentamina i tyska språket vid Lunds universitet 1904–1914* skrev exempelvis *Pedagogisk tidskrift* att "[k]ommentaren är verkligen god. Utgivaren har lagt sig vinn om att påpeka saker, som svenskar i gemen taga fel på, särskilt beträffande *synonymer*, och ger nyttiga vinkar angående ett och annat [...]".²¹

En av Hungerlands viktigaste inkomstkällor torde dock ha varit det rena och skära viggandet från personer i den egna umgängeskretsen. Också om detta finns många historier av vilka en kan vara nog så betecknande:

Han [Hungerland] hade bett en bekant att låna sig tjugu kronor, men vederbörande hade bara tio, vilka han gav honom. Efter någon tid ansåg långgivaren ögonblicket vara inne för en återbetalning och krävde doktorn. Men på sin mest sonora och rungande svenska förklarade denne, att de voro kvitt:

*— Jag bad dig låna mig tjougu kronor, dou gav mig tio. Dou lourade mig på tio kronor. Nou lourar jag dig på tio. Vi äro kvitt!"*²²

Även Hungerland själv blev dock lurad emellanåt. Docenten i slaviska språk, Sigurd Agrell, hade under en resa i Tyskland låtit skicka ett vykort till Hungerland. Över tre oläsliga, till synes tyska, namnteckningar stod där: "Heil Dir, Du führender Geist, der osnabrücker Dichterschule". Det fiktiva berömmet gjorde självfallet Hungerland mer självuppfyllt än vanligt och han förevisade flitigt sitt erhållna kort. När Agrell slutligen berättade sanningen, säger Ture Sjögren, "då lär den store germanen ha hotat med hela tyska krigsmakten..."²³

Hungerlands lundaår tog slut med krigsutbrottet. Rimligen manad av fosterländska känslor återvände han till Tyskland. Frågan är om han som i Lund så gärna hotat med den tyska armén själv gick i aktiv krigstjänst? Jag har inte kunnat finna några säkra uppgifter härom men tillåter mig att tvivla: den starkt överviktige 41-åringen var näppeligen

frontsoldatsmaterial. Att även dåtida lundensare tvivlade på Hungerlands mer konkreta krigsinsatser speglas väl i en notis i den lokala avisan *Folkets Tidning* 1915. Efter att först helt objektivt ha meddelat att Hungerlands forne kollega som lektor i franska, Camille Polack, såsom kompanichef vid fronten sårats i vänster arm, fortsätter tidningen med följande mer spefulla formuleringar:

*F. lektorn i tyska vid universitetet H. Hungerland, som enligt en uppgift varit vid fronten och blivit sårad i ena benet, enligt en annan uppgift fått huvudet bortskjutet, befinner sig i Osnabrück, där han diktar patriotiska stridssånger. Enligt vad som framgår av en oss tillsänd fotografi är huvudet fullkomligt oskadat, åtminstone till det yttre. Benen äro icke å foton synliga.*²⁴

Att Hungerland verkligen ägnade sig åt att dikta "patriotiska stridssånger" kan däremot med full säkerhet beläggas. Resultatet härav manifesterades nämligen redan samma år i form av volymen *Siegrunen – Kriegsbesänge aus Deutschlands grösster Zeit 1914–15*, en drygt 150-sidig antologi med elegant frakturtypografi men där papperskvaliteten ändå skvallrar om ransoneringstider. Formellt stod Hungerland (tillsammans med en Konrad Köhler) endast som utgivare av boken, men man behöver inte bläddra många sidor in i den för att finna att den ene utgivaren i urvalet varit generös mot alster av egen penna: redan de tre första dikterna "Weckruf", "Germania auf der Wacht" och "An Wilhelm Panzerfaust" är signerade Hungerland. Den mellersta av dikterna uppgives intressant nog vara skriven redan under Lundatiden och är försedd med anmärkningen "Vorahnung" (föraning). Hungerlands namn återkommer sedan insprängt här och där bland de flera hundra martialiska och heroiska poemen, merparten skrivna av skalder vars namn i dag torde vara tämligen bortglömda även i Tyskland. Till de få mer namnkunniga undantagen hör Hermann Sudermann respektive Hermann Hesse vilka bidragit med en dikt var.²⁵ Den senares lilla alster, "Auf ein Soldatengrab" är dock en av antologins minst bombastisk dikter.

Hungerland har också författat antologins förord vars inledande meningar ger en god bild av hur han såg på kriget som en "Kulturkampf":



Heinz Hungerlands och Konrad Köhlers patriotiska diktsamling *Siegrunen*. Bildkälla: privat ägo.

uppmaning att sälja dem till hans "kära studenter" i Lund! När de inte gick åt i den takt antologiredaktören hoppats på började han skicka kravbrev. Till slut returnerade fröken Ingrid hela lådan.²⁷

Efter kriget återfinner vi Hungerland i den gamla hemorten Osnabrück. Här gav han bland annat feriekurser i tyska för svenskar, för vilka han annonserade i *Pedagogisk tidskrift* med uppgiften att han själv "i Sverige fått de vackraste vitsord"!²⁸ Som tysk i Tyskland är det dock kanske naturligt att han nu inte längre i första hand verkade som språklärare. I stället tycks det ha varit folklivsforskningen han nu ägnade sitt intresse (redan i Lund hade han varit medlem i Etnologiska föreningen²⁹).

Sålunda ledde han "das Archivs für Volkskunde des Osnabrücker Landes" (Osnabrücks folklivsarkiv), men hade också i samarbete med en kristen organisation varit med och byggt upp en lokal folkhögskoleutbildning. Men Hungerland nöjde sig nu inte med detta: redan 1919 ansatte han också det lokala museet i Osnabrück med förslag till förändringar. Hungerland, som i Sverige alltid framhållit Tyskland som överlägset, pläderade nu här i sitt hemland för en svensk förebild! Museet i Osnabrück, menade han, borde omgestaltas efter förebild från Kulturen i Lund, där Hungerland också sade sig ha arbetat som assistent till Georg Karlin. Museet förhöll sig kallsinnigt denna gång och så även när Hungerland åter tog kontakt 1928. Nu var hans ärende mer

*Der Kaiser rief! Wie ein Mann stand das deutsche Volk auf [...], entsetzt über die Tiefe der Würdlosigkeit und Unkultur bei seinen Gegner, getragen von dem erhebenden Bewusstsein sowohl einer gerechten Sache als auch der ganzen Welt zu dienen (Kejsaren ropade! Som en man stod det tyska folket upp [...], upprört över djupet av dess motståndares skymflighet och okultur, buret av det stigande medvetandet om såväl en rättfärdig sak som att tjäna hela världen).*²⁶

Enligt Frank Heller skall Hungerland ha skickat 100 exemplar av sin och Köhlers bok till den då välkända servitrisen Ingrid Persdotter på Grand Hotel med

konkret och personligt: han sökte anställning. Utöver att det av själva brevet framgick att den sökande var skuldsatt och (enligt egen utsaga oskyldigt) indragen i processer så kan man även i övrigt ana att museets styrelse visste var den hade sin pappenheimare i det att den avlog förfrågan med motiveringen "würde Heinz Hungerland Direktor, dann bliebe vielleicht nicht viel im Laden" (bleve Heinz Hungerland chef skulle måhända inte så mycket bli kvar i förråden).³⁰

Var stod den i Lund så stortyske Hungerland ideologiskt i Weimarrepublikens Tyskland? I den biografiska matrikel från 1922 som har refererats några gånger ovan finns bland annat uppgiften att han vid denna tid skall ha varit medlem i något kallat "Thule[un]d".³¹ Även om efterledet inte stämmer skulle detta möjligen kunna vara identiskt med Thule-Gesellschaft, en höger-antisemitisk organisation med ordenssällskapsliknande drag, bildad i Bayern strax före krigsslutet. Thule-Gesellschaft skulle med tiden få personkopplingar till det nybildade nazistpartiet och använde redan före detta hakkorsen som sin symbol. Hungerlands eventuella koppling dit skulle i så fall kunna förklara att denne 1920 bidrog med en artikel till en bok betitlad *Der Sinn der Hakenkreutz*.³²

Thule-Gesellschaft upplöstes i praktiken redan 1925. Hungerlands exakta kopplingar till de nya makthavarna efter 1933 är inte i detalj kartlagda, men Frank Heller-kännaren Pär Henning som ägnat en artikel åt Hungerland konstaterar att "han förekommer i NSDAP:s akter".³³

Åtminstone en gång under mellankrigstiden skall Hungerland ha gjort ett återbesök i Sverige. Det är åter Frank Heller som har skildrat det hela och därvid vittnat om att den frodige doktorn nu hade magrat påtagligt. Påpekandet bemöttes av Hungerland med orden "ack min vän, hyr vill dy att man skall se yt, när man har förlorat ett världskrig?"³⁴

Hur Hungerland såg ut efter att ha förlorat inte bara ett utan två vet vi inte, däremot att han dog bara ett år efter det andra världskrigets slut, den 7 juni 1946 i Osnabrück.³⁵ Huruvida det finns någon ännu bevarad "Soldatengrab" över honom där man till hans minne skulle kunna deklamera Hermann Hesses dikt är undertecknad obekant.

Fredrik Tersmeden
Arkivarie vid universitetsarkivet

FOTNOTER

1. *Lunds universitets årsberättelse 1914–1915* (Lund 1915), s 5.
2. Ibid.
3. a.a, s 6.
4. a.a, s 5. En jämförelse av de statistiska uppgifterna i *Lunds Kungl. Universitets katalog* under krigsåren ger vid handen att studentantalet sjönk från 1 284 till 1 124 personer mellan vår- och höstterminerna 1914, alltså en minskning med drygt 12 %. Därefter steg studentantalet åter sakta men först vårterminen 1918 var det åter uppe i samma nivå som före kriget.
5. a.a., s 15.
6. Frank Heller: *På detta tidens smala näs* (Stockholm 1940), s 157.
7. Thorild Dahlgren: "Anteckningar från studentår 1907–1918" i Gerhard Bendz (red): *Under Lundagårdskronor – Tredje samlingen* (Lund 1955), s 253.
8. Harald Wägner: "Decemberkvällen – Ett kapitel ur Tuas historia" i *Majgreven* 1908; novellen ingår också, i lätt bearbetat skick, som en del av Wägners roman *I templets skugga* (Stockholm 1910). Kalidasa var en forinidisk dramatiker på 400-talet e Kr vilken betecknats som "sanskritlitteraturens Shakespeare".
9. Grundläggande biografiska data om Hungerland kommer främst från Herrmann A.L. Degener (red): *Wer ist's? – Unsere Zeitgenossen* (Leipzig 1922), s 704 samt Pär Henning: "Heinz Hungerland – En urgerman" i densamme (red): *Frank Heller och Lund* (Malmö 2009), s 139ff.
10. Artikelförfattaren har trots ivriga eftersökningar inte lyckats finna någon uppgift om avhandlingens titel eller ens inom vilket ämne den framlades. I beaktande av Hungerlands verksamhet i Tyskland efter kriget kan man tänka sig att ämnet varit folklivsforskning eller någon därtill angränsande disciplin.
11. Lunds universitetsarkiv: Filosofiska fakultetens arkiv 1666–1956, vol A 1 A:75 (Fakultetens protokoll 1902–1903); humanistiska sektionens protokoll 1902-09-25 § 24–25.
12. Exempler ur *Lunds Kungl. Universitets katalog*, vt och ht 1903 resp vt 1904.
13. *Lunds universitets årsberättelse* för 1904–1905 (s 6), 1907–08 (s 10) och 1908–1909 (s 7). Det är värt att notera att samtidigt som Hungerland för sista gången fick sitt mandat förlängt med endast ett år så fick hans kollega i engelska sitt förlängt med tre. Man kan redan här ana att sektionen hade sina dubier om Hungerlands lämplighet.
14. Ture Sjögren: *10-tals student* (Akademiska Föreningens årsbok 1993; Lund 1994), s 36.
15. Lunds universitetsarkiv: Filosofiska fakultetens arkiv 1666–1956, vol A 1 A:81 (Fakultetens protokoll 1908–1909); humanistiska sektionens protokoll 1908-10-10 § 23, bilaga 11.
16. Degener 1922, s 704.
17. Heller 2009, s 133.
18. a.a., s 135.
19. Se t ex hans "Drei Lieder" i *Majgreven* 1907, s 8.
20. Historien finns, med olika variationer i detaljerna, återgiven på många ställen, utförligast i Sölve Ossiannilsson: *Lundahistorier* (Lund 1946), s 85–90. Se vidare t ex Heller 1940, s 157f och Sjögren 1994, s 37. Henning 2009, s 140, säger sig inte ha kunnat finna någon sådan dikt i *Lunds Dagblad*. Kanske blev den i praktiken aldrig publicerad. Att själva historien var känd redan i det samtida Lund vitsordas dock av en samtida karikatyrteckning som tydligt anspelar härpå.
21. *Pedagogisk tidskrift* 1915 (Uppsala 1915), s 306.
22. Heller 1940, s 157.
23. Sjögren 1994, s 37.
24. *Folkets Tidning* 1915-01-05.
25. Heinz Hungerland & Konrad Köhler (utg): *Siegrunen – Kriegsgesänge aus Deutschlands grösster Zeit 1914–15* (Hannover 1915), s 21 resp 116.
26. Hungerland & Köhler 1915, s V (författarens översättning).
27. Frank Heller: "En urgerman" i Pär Henning (red): *Frank Heller och Lund* (Malmö 2009), s 135; ursprungligen publicerad i *Söndagsnisse-Strix* julnummer 1945. Rörande Ingrid Persdotter, se Fredrik Tersmedens artikel om henne i Patrick Meurling (red): *Veckans lundensare* (Lund 1999), s 57f.
28. *Pedagogisk tidskrift* 1923 (Uppsala 1923), s 136.
29. Henning 2009, s 142.
30. Thorsten Heese: "... ein eigenes Local für Kunst und Alterthum" – *Die Institutionalisierung des Sammelns am Bespie der Osnabrücker Museumsgeschichte* (doktorsavhandling vid Martin-Luther-Universität, Halle-Wittenberg, 2002), s 111f, särskilt not 523. Uppgiften att Hungerland under lundatiden skulle ha varit engagerad vid Kulturen finns även i Degener 1922. Författaren har skickat en förfrågan till Kulturen för att om möjligt få denna uppgift bekräftad men har vid denna artikels pressläggning ännu inte hunnit erhålla svar.
31. Degener 1922, s 704.
32. Martina Dürkop: *Das Archiv für Religionswissenschaft in den Jahren 1919 bis 1939 – Dargestellt auf der Grundlage des Briefwechsels zwischen Otto Weinreich und Martin P:n Nilsson* (Berlin 2009), s 157, not 217.
33. Henning 2009, s 142.
34. Heller 2009, s 135f.
35. Exakt dödsdatum från Heinrich Placke: *Die Chiffren des Utopischen – zum literarischen Gehalt der politischen 50er-Jahre-Romane Remarques* (Göttingen 2004); Henning 2009 anger endast året.

Program

1 J S Bach: *Ouverture (orkestersvit) i D no 3 BWV 1068. Bourrée*

2 Tal av Rector magnificus, professor Per Eriksson

3 Installation

Teologiska fakultetens dekanus, professor Fredrik Lindström presenterar Jonas Otterbeck

Medicinska fakultetens dekanus, professor Gunilla Westergren-Thorsson, presenterar Gerd Ahlström, Birgit Holritz Rasmussen, Peter Höglund och Edgar Pera

Humanistiska fakultetens dekanus, professor Marianne Thormählen presenterar Kenneth Holmqvist

Samhällsvetenskapliga fakultetens prodekanus, professor Ole Elgström, presenterar Johannes Lindvall och Åsa Lundqvist

Naturvetenskapliga fakultetens dekanus, professor Olov Sterner, presenterar David O'Carroll

Tekniska fakultetens prorektor, professor Annika Mårtensson presenterar Maria Johansson, Thorbjörn Laike, Erik Serrano, Jonas Tegenfeldt, Fredrik Tufvesson och Christer Wingren

Konstnärliga fakultetens prodekanus, lektor Staffan Storm presenterar Sven Kristersson

Rektor installerar de nya professorerna

4 Robert Lucas de Pearsall: *Lay a garland*

5 Installationsföreläsning av professor Jonas Otterbeck

6 Jean-Marie Leclair: *Violinsonat för 2 violiner, sats I*

7 Tal av Lunds universitets studentkårers ordförande teol kand Oskar Styf

8 Tal till Lunds universitets studenter av professor Åsa Lundqvist

9 J S Bach: *Ouverture (orkestersvit) i D no 3 BWV 1068. Bourrée*

Musiker och sångare från Akademiska kapellet och Lunds Akademiska Kör vid Odeum under ledning av director musices Patrik Andersson och kördirigent Cecilia Martin-Löf. Violinsolo av Mikaela och Alexandra Brorsson.

Efter installationen är samtliga närvarande välkomna att inta förfriskningar i Pelarsalen i universitetshusets källarplan.



LUNDS
UNIVERSITET

LUNDS UNIVERSITET

Box 117
221 00 Lund
Tel 046-222 00 00
www.lu.se